

Barbara Hajduk

AKTYWNOŚĆ W CZASIE WOLNYM MŁODZIEŻY STUDIUJĄCEJ

Wprowadzenie

Studenci są kategorią młodzieży uczestniczącą w edukacji na poziomie szkoły wyższej. Ich status jest wyraźnie różny od innych kategorii młodzieży, np. młodzieży szkolnej czy będącej w tym samym wieku, lecz pracującej zawodowo i nie studiującej. Studenci — podobnie jak uczniowie — zdobywają wiedzę i umiejętności w sposób zorganizowany przez instytucje promocji, tj. uczelnię i szkołę. Instytucje te skupiają w tym samym czasie i miejscu liczną zbiorowość jednostek poddanych oddziaływaniu takich samych dziedzin kultury. Studenci w odróżnieniu od uczniów szkół średnich są pełnoletni, ponoszą pełną prawną odpowiedzialność za własne czyny albo ich zaniechanie. Samodzielność społeczna młodzieży studiującej, jej niezależność prawną, łączy się z zależnością ekonomiczną od rodziców.

Głównym ośrodkiem ogniskującym aktywność studentów jest uczelnia, będąca złożonym systemem społeczno-kulturowym o wielu funkcjach. Skupienie młodzieży akademickiej w uczelni, przejawianie takiej samej aktywności sprzyja kształtowaniu się subkultury tej kategorii młodzieży. Składnikami studenckiej subkultury są: język, preferowane dziedziny kultury symbolicznej, gromadny styl życia, sposoby spędzania wolnego czasu, preferowane instytucje aktywności towarzyskiej (np. kluby, kawiarnie, pokoje w domu studenta).

Obecnie w społeczności studentów obserwujemy zanik organizacji młodzieżowych, osłabienie znaczenia grup twórczych i sportowych. Samorząd studencki koncentruje się głównie na realizacji potrzeb ekonomicznych i tworzeniu optymalnych warunków studiowania. W tej sytuacji student sam podejmuje inicjatywę w sprawie zagospodarowania czasu wolnego.

W środowisku społeczno-kulturowym uczelni i miasta będącego jej siedzibą działa wiele instytucji kultury, sportu, rekreacji i rozrywki, co obiektywnie może sprzyjać zróżnicowaniu aktywności studentów realizowanej w czasie wolnym, ale wzory aktywności kulturalnej, towarzyskiej czy rekreacyjnej tworzą się w wyniku stałych kontaktów studenta z nieformalnymi grupami rówieśników oraz z liderami tych grup. Skład studentów o podobnej

biografii i genealogii społecznej, zbliżonym poziomie kompetencji intelektualnych, podobnych postawach i wartościach także wzmacnia tendencje unifikacyjne w zagospodarowaniu wolnego czasu. Domysł ten mogą zweryfikować wyniki badań.

Zieloną Górę zaliczamy do miast średniej wielkości (ok. 125 tys. mieszkańców), wyposażonych w wyspecjalizowane i wielofunkcyjne instytucje kultury: teatr, filharmonię, estradę, galerie, muzea, kluby, biblioteki, wydawnictwa, księgarnie, rozgłośnie radiowe, prasę. Tu mają swoją siedzibę szkoły muzyczne, szkoła plastyczna i szkoła tańca. Zieloną Górę nazwano zagłębiem kabaretowym, działa w niej bowiem kilka kabaretów studenckich i unikatowy w skali kraju Uniwersytet Poezji.

Społeczność studencka ma też swoje instytucje kultury — kluby studenckie zlokalizowane w kampusach obu uczelni. Kluby te upowszechniają niektóre dziedziny kultury: muzykę, poezję, taniec, teatr, wspomagają grupy twórcze studentów w promocji ich działalności artystycznej skierowanej do młodzieży studiującej.

Studenci studiów stacjonarnych zielonogórskich uczelni mają obiektywne warunki do realizacji aspiracji kulturalnych, artystycznych, sportowych i rekreacyjnych. Obie uczelnie położone są niedaleko od terenów zalesionych, sprzyjających rekreacji i czynnemu wypoczynkowi; takie usytuowanie nie utrudnia dostępu do instytucji kultury, sportu, turystyki. Warunki obiektywne ułatwiają realizację potrzeb młodzieży, nie wiemy jednak, czy takie potrzeby zamierza ona realizować.

Badania aktywności studentów w czasie wolnym

Uwzględniając różnice w programach kształcenia obu zielonogórskich uczelni wybraliśmy kierunki studiów o takiej samej nazwie: matematykę, zarządzanie i marketing. Kandydaci na studia mogą uznawać prestiż jednej uczelni za wyższy niż drugiej i w wyborze uczelni, na której chcą studiować, mogą się kierować tym kryterium. Wyższa Szkoła Pedagogiczna kojarzy się absolwentom szkół średnich z zawodem nauczyciela, który rzadziej jest wybierany przez osoby z dyplomem technika.

Dobór wymienionych kierunków studiów do badań podyktowany jest wieloma racjami; porównanie aktywności studentów w czasie wolnym stanowi jeden aspekt szerszego projektu badawczego i tylko tym aspektem zajmiemy się dokładniej.

Sposób spędzania wolnego czasu przez studentów można traktować jako wzór czy styl życia przyszłej inteligencji. Pojawia się pytanie, w jakim stopniu badana młodzież przejawia aktywność czasu wolnego w instytucjach upowszechniających elitarne wzory kultury, których rozumienie wymaga wysokich kompetencji intelektualnych. Analizę wyników badań rozpoczniemy od

przedstawienia odpowiedzi — uzupełnień zdania: „W czasie wolnym od obowiązkowych zajęć dydaktycznych (w okresie roku akademickiego) najczęściej...” (tabela 1.).

Do najbardziej popularnych rodzajów spędzania czasu wolnego studentów Politechniki Zielonogórskiej (PZ), wskazanych przez ponad 50% badanych osób, należy: prowadzenie rozmowy towarzyskiej (73,2), chodzenie na spacer (63,1), odwiedzanie kawiarni (60,3), oglądanie filmów (59,2), odpoczynek, sen (59,8). Wymienione rodzaje aktywności studentów PZ wskazują na znaczenie kręgów rówieśniczych w procesie socjalizacji tej kategorii młodzieży. W kontaktach z rówieśnikami (kino, kawiarnia, spacer) dominuje dialog, a jego treść spełnia funkcję osobotwórcze. W rozmowie na dowolne tematy można rozwijać umiejętność nawiązywania kontaktów z innymi, umiejętność przekonywania o słuszności własnych poglądów.

Ponad 20% badanych (ale nie więcej niż 50%) uprawia sport i turystykę (44,9), czyta prasę (44,1) i literaturę piękną (22,9). Studenci ci czynnie uczestniczą w kulturze symbolicznej lub fizycznej. Czytanie literatury pięknej przez studentów uczelni technicznej jest przejawem kontynuacji zainteresowań ukształtowanych w szkole podstawowej lub średniej. Spośród tych, którzy uprawiają sport, turystykę, prasę czyta mniej niż 15% badanych, dlatego możemy uznać, że czytelnictwo prasy nie jest powiązane z aktywnością fizyczną.

Studenci rzadko (9,5) prowadzą dyskusje o problemach omawianych na wykładach lub ćwiczeniach. Uznajemy to za wskaźnik wyraźnego rozdzielenia aktywności dydaktycznej i aktywności w czasie wolnym. Wynik ten może pośrednio świadczyć o ograniczeniu wpływu nauczycieli akademickich do bezpośrednich kontaktów realizowanych w procesie dydaktycznym.

Odnotowujemy też mały procent (2,8) studentów, którzy w czasie wolnym zajmują się problemami związanymi z pełnieniem funkcji. Uczelnia nie przygotowuje młodych ludzi do ról społecznych w grupach politycznych, związkowych czy młodzieżowych.

Studenci uczelni technicznej nie interesują się wiedzą o rodzinie i wychowaniu dzieci, mimo że część z nich w okresie młodzieńczym (do 25 roku życia) zakłada własną rodzinę. Prawdopodobnie badani studenci nie znają rynku wydawniczego, różnorodnej literatury naukowej o wychowaniu dziecka. Można przypuszczać, że praktycznej wiedzy na ten temat dostarczają im rodzice, rówieśnicy bądź lekarze.

Gra w szachy czy brydża wymaga koncentracji i myślenia. Ten rodzaj aktywności w czasie wolnym odpowiada intelektualnym możliwościom studentów uczelni technicznej. Okazuje się, że ma on wymiar elitarny.

Sposób spędzania wolnego czasu przez studentów wiąże się z ich kierunkiem studiów. Filmy częściej oglądają studenci zarządzania niż matematyki (62,3 : 54,8), podobnie liczniej uczęszczają do kawiarni (67,9 : 42,3) oraz uprawiają sport i turystykę (50,0 : 37,0). Studenci matematyki częściej chodzą

na spacerzy (80,8 : 50,9), uczą się grać na instrumencie (15,1 : 2,8), wypoczywają biernie (64,4 : 56,6), czytają literaturę piękną (26,0 : 20,8), grają w szachy i brydża (19,2 : 14,2). Przedstawione różnice wskazują na to, że studenci zarządzania preferują takie rodzaje aktywności, które dostarczają przeżyć emocjonalnych i są źródłem przyjemności, studenci matematyki natomiast przejawiają aktywność intelektualną i edukacyjną, preferują też rodzaje aktywności elitarniej, znacznie rzadziej przejawianej przez studentów zarządzania.

Czy sposób spędzania wolnego czasu przez studentów uczelni pedagogicznej jest podobny ?

Studenci WSP wyraźnie preferują pewne rodzaje aktywności. Najwyższą pozycję w rankingu uzyskały rozmowy towarzyskie (80,0), chodzenie do kina (61,9) i na spacerzy (58,1), a następnie bierny odpoczynek, sen (57,1) i odwiedzanie kawiarni (53,3).

Jedynie oglądanie filmów uznajemy za wskaźniki uczestnictwa w kulturze symbolicznej. Pozostałe rodzaje aktywności wskazują na udział rówieśników w procesie socjalizacji badanej młodzieży. Treść dialogów towarzyskich może wzbogacić wiedzę studenta, a tym, którzy mają łatwość nawiązywania kontaktów i łatwość przekonywania innych, stwarzają większe szanse oddziaływania na innych studentów.

Inne dość popularne rodzaje aktywności to uprawianie sportu i turystyki (ok. 44%) oraz czytelnictwo prasy (ok. 46%). Znacznie mniej studentów gra w szachy, brydża (18,1), rozmawia o problemach omawianych na zajęciach (15,2), czyta literaturę piękną (15,2), uczy się grać na instrumencie (11,4). Czynne uczestnictwo w kulturze przejawia mniej niż 20% studentów. Oni właśnie różnicują społeczność studencką, wśród nich należy poszukiwać liderów grupy, ekspertów czy osób znaczących.

Niewielu badanych interesuje literatura traktująca o wychowaniu dzieci (1,9), mało też jest osób zajmujących się rozwiązywaniem problemów związanych z kierowaniem organizacją (pełnieniem funkcji, 3,8%). Wynika to być może z nieobecności organizacji młodzieżowych w społeczności studenckiej. Jedynie praca w samorządzie studenckim może stwarzać warunki do uczenia się umiejętności społecznych, obywatelskich i kierowniczych.

Studenci zarządzania WSP dystansują studentów matematyki w uprawianiu sportu i turystyki (59,7 : 20,9) oraz chodzeniu do kawiarni (64,5 : 37,2). Studenci matematyki z kolei dystansują studentów zarządzania w zakresie dyskusji o problemach omawianych na wykładach (23,2 : 9,7), korzystania ze spacerów (76,7 : 45,2) i biernego wypoczynku (76,7 : 43,5). W większym stopniu uczestniczą w kulturze bardziej elitarniej, np. czytają literaturę piękną (18,6 : 12,9) i grają w szachy lub brydża (20,9 : 16,1). Kierunek jednak studiów słabo różnicuje aktywność studentów w czasie wolnym. Studenci zarządzania preferują aktywność towarzyską i sportową, a studenci matematyki aktywność intelektualną realizowaną indywidualnie (czytelnictwo) lub w zespole (gry towarzyskie, dyskusje o problemach naukowych).

Różnice w sposobach spędzania wolnego czasu przez studentów matematyki i zarządzania są takie same na obu badanych uczelniach Zielonej Góry. Studenci matematyki preferują odpowiadające ich potrzebom rodzaje aktywności w czasie wolnym, podobnie studenci zarządzania. Stąd wniosek, że o wyborze tej aktywności przesądza kierunek studiów, a nie typ uczelni.

Style spędzania czasu wolnego

Empiryczny wskaźnik stylów (wzorów) spędzania wolnego czasu stanowią wiązki (syndromy) rodzajów aktywności w czasie wolnym. Syndrom jest rezultatem korelacji każdego rodzaju aktywności z każdym innym rodzajem wybranym przez studentów. Wiazki utworzono oddzielnie dla studentów PZ i oddzielnie dla studentów WSP. Zastosowanie tej procedury statystycznej pozwala dostrzec różnice między studentami obu uczelni, preferującymi nieco odmienne wzory aktywności czasu wolnego.

Z wyników badań studentów PZ otrzymujemy dwa różnoliczne syndromy (wykres 1). Pierwszy syndrom tworzą zachowania nr 7 (chodzę do kawiarni) i nr 11 (czytam literaturę piękną), drugi syndrom współtworzą trzy zachowania: nr 5 (prowadzę rozmowy towarzyskie na różne tematy), nr 8 (chodzę na spacer) i nr 10 (odpoczywam, śpię).

Rezultatem korelacji wyników badań studentów WSP jest utworzenie także dwóch syndromów (wykres 2). Pierwsza wiązka obejmuje zachowanie nr 1 (uprawiam sport lub turystykę), nr 3 (chodzę na filmy) i nr 7 (chodzę do kawiarni). Drugą wiązkę tworzą zachowania nr 4 (dyskutuję z innymi o sprawach omawianych na zajęciach), nr 5 (prowadzę rozmowy towarzyskie na różne tematy), nr 10 (odpoczywam, śpię). Obraz korelacji rodzajów aktywności w czasie wolnym wewnątrz jednej wiązki i między wiązkami utworzonymi z wyników badań studentów PZ ilustruje wykres 1, a z wyników badań studentów WSP wykres 2.

Różnice między studentami obu uczelni ukazuje skład syndromów (wiązek). Większe podobieństwo występuje wówczas, gdy syndrom jest trójskładnikowy (por. II PZ – 5, 8, 10 i II WSP 4, 5, 10), niż wówczas, gdy tworzą go jedynie dwa rodzaje aktywności.

Style aktywności w czasie wolnym realizowane przez studentów Zielonej Góry przedstawia tabela 2.

Studenci matematyki PZ częściej niż studenci zarządzania realizują styl aktywności określony przez nas stylem aktywności towarzyskiej (56,2 : 36,8), natomiast styl mieszany ma większą reprezentację wśród studentów zarządzania. Można uznać, że studenci matematyki są bardziej jednorodni, ich aktywność w czasie wolnym wzmacnia ową jednorodność. Studenci zarządzania PZ są bardziej zróżnicowani wewnątrz. Wskaźnikiem tego jest przejawianie różnych rodzajów aktywności w czasie wolnym.

Studenci WSP każdego badanego kierunku studiów są jednorodni, bowiem w znacznej większości realizują jeden styl aktywności w czasie wolnym — matematycy styl aktywności społeczno-towarzyskiej, a studenci zarządzania styl aktywności turystyczno-kawiarnianej.

W procesie socjalizacji dokonującym się w kręgach rówieśniczych złożonych ze studentów jednego kierunku studiów mają udział inne rodzaje aktywności, a inne w kręgach złożonych ze studentów drugiego kierunku. Prawdopodobnie organizacja zajęć oraz dotychczasowe doświadczenia rzutują na wybór sposobu zagospodarowania czasu wolnego. Swoje doświadczenia wyniesione z kultury rodziny i ukształtowane w szkole średniej studenci przenoszą do środowiska akademickiego. Liczba osób realizujących wyodrębnione style (wzory) aktywności nadaje im siłę motywacyjną, a ponadto osłabia lub redukuje atrakcyjność innych stylów. Społeczność studentów pod wpływem oddziaływania treści kształcenia podlega procesowi unifikacji. Aktywność w czasie wolnym słabo różnicuje tę społeczność.

Tabela 1

Aktywność studentów Zielonej Góry w czasie wolnym
(dane w odsetkach)

Rodzaj aktywności	Politechnika			WSP		
	Mat.	ZiM	Razem	Mat.	ZiM	Razem
1. Uprawiam sport lub turystykę	37,0	50,0	44,7	20,9	59,7	43,8
2. Czytam prasę	41,1	46,2	44,1	44,2	46,8	45,7
3. Chodzę na filmy	54,8	62,3	59,2	62,8	61,3	61,9
4. Dyskutuję z innymi o sprawach omawianych na zajęciach	8,2	10,4	9,5	23,2	9,7	15,2
5. Prowadzę rozmowy towarzyskie na różne tematy	74,0	72,6	73,2	79,1	80,6	80,0
6. Czytam publikacje o wychowaniu dzieci w szkole lub w rodzinie	4,1	2,8	3,4	2,3	2,3	1,9
7. Chodzę do kawiarni	49,3	67,9	60,3	37,2	64,5	53,3
8. Chodzę na spacer	80,8	50,9	63,1	76,7	45,2	58,1
9. Uczę się grać na instrumencie	15,1	2,8	7,8	13,9	9,7	11,3
10. Odpoczywam, śpię	64,4	56,6	59,8	76,7	43,5	57,1
11. Czytam literaturę piękną	26,0	20,8	22,9	18,6	12,9	15,2
12. Gram w szachy, brydża lub inne gry towarzyskie	19,2	14,2	16,2	20,9	16,1	18,1
13. Załatwiam sprawy związane z pełnieniem funkcji	0,0	4,7	2,8	4,6	3,2	3,8
14. Wykonuję inne prace	15,1	9,4	11,7	13,9	14,5	14,3
N	73	106	179	43	62	105

Tabela 2

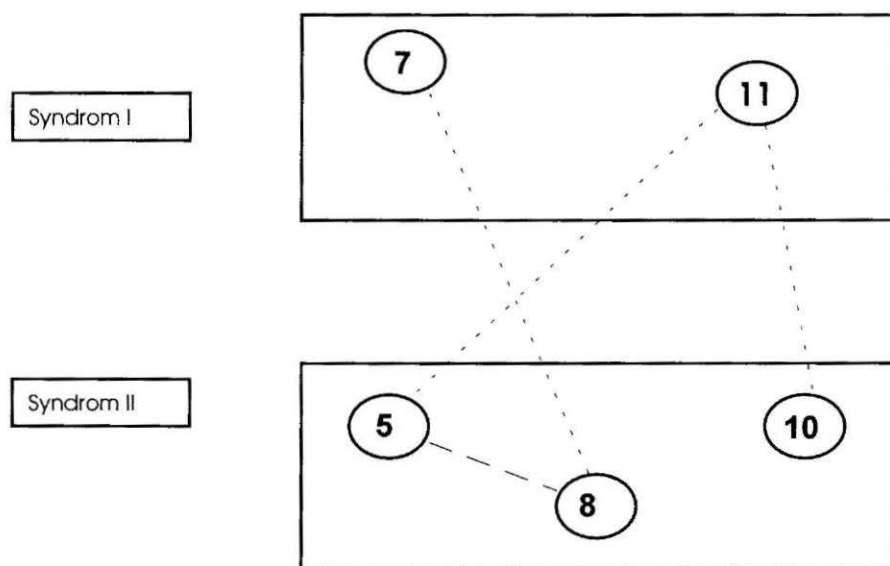
Style aktywności studentów w czasie wolnym

Styl	Politechnika Zielonogórska						Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. T. Kotarbińskiego w Zielonej Górze					
	Mat.		ZiM		Razem		Mat.		ZiM		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1.	5	6,8	7	6,6	12	6,7	6	14,0	29	46,8	35	33,3
2.	4	56,2	39	36,8	80	44,7	24	55,8	18	29,0	42	40,0
3.	27	37,0	60	56,6	87	48,6	13	30,2	15	24,2	28	26,7
N	73		106		179		43		62		105	

Style aktywności w czasie wolnym

Studenci PZ: 1) styl aktywności kawiarniano-czytelniczej, 2) styl aktywności towarzyskiej, 3) styl mieszany.

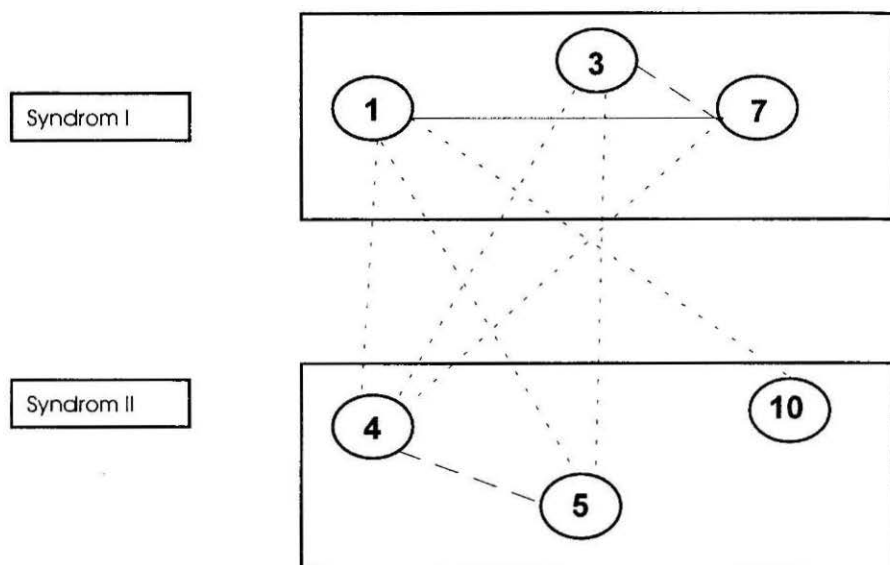
Studenci WSP: 1) styl aktywności turystyczno-kawiarnianej, 2) styl aktywności społeczno-towarzyskiej, 3) styl mieszany.

Wykres 1. Aktywność studentów PZ w czasie wolnym — korelacja

..... korelacja negatywna
 - - - - - korelacja pozytywna $p > 0.05$

Reguły tworzenia stylów aktywności w czasie wolnym: 1) przynajmniej jeden wybór z jednego syndromu i ani jeden z drugiego, 2) dwa wybory z syndromu I i najwyżej jeden z syndromu II, 3) przynajmniej trzy wybory z syndromu II i najwyżej jeden z syndromu I, 4) inne połączenia tworzące typ mieszany.

Wykres 2. Aktywność studentów WSP w czasie wolnym — korelacja

- korelacja negatywna
- korelacja pozytywna $p > 0.05$
- korelacja pozytywna $p < 0.05$

Reguły tworzenia stylów aktywności w czasie wolnym: 1) przynajmniej jeden wybór z jednego syndromu i ani jeden z drugiego, 2) przynajmniej dwa wybory z jednego syndromu i najwyżej jeden wybór z drugiego syndromu, 3) przynajmniej trzy wybory z syndromu II i najwyżej jeden wybór z syndromu I, 4) inne połączenia tworzące typ mieszany.

Barbara Hajduk

FREIZEITAKTIVITÄT DER STUDIERENDEN JUGEND

Zusammenfassung

In den 90er Jahren bemerkt man in der Studentengesellschaft eine ausdrückliche Bedeutungsschwäche der Jugendorganisationen und einen langsamen Bedeutungsanstieg der Studentenverwaltung, die jedoch auf die Realisierung der ökonomischen Bedürfnisse der Studenten begrenzt ist. Unter diesen Umständen wurden die Untersuchungen über die Studenteninitiativen im Bereich des Bewirtschaftens von der Freizeit vorgenommen, und zwar in einem kleinen akademischen Zentrum, das im Besitz von zwei Hochschulen ist: der Polytechnik und der Pädagogischen Hochschule namens T. Kotarbiński in Zielona Góra (Grünberg). In beiden Hochschulen wurden die Mathematik- und Verwaltungsstudenten des ersten Studienjahres untersucht.

Die meisten Untersuchten bevorzugen in ihrer Freizeit Gesellschaftsgespräche, Spaziergänge, Kino, Café und passive Erholung. Eine nicht so sehr populäre Freizeitgestaltungsweise sind Sport, Touristik sowie Presselektüre. Eine elitäre Aktivitätsart in der freien Zeit sind das Instrumentenspiel und das Lesen der schönen Literatur.

Für die Studenten der beiden Hochschulen wurden Pakete mit verschiedenen Aktivitätsarten in der Freizeit gebildet, die ein empirischer Stilanzeiger (Musteranzeiger) der Freizeitrealisierung sind. Der Hochschultyp unterscheidet schwer diese Stile: die Studenten der Polytechnischen Hochschule realisieren häufiger einen gemischten Stil (Café-Lese- und Gesellschaftsaktivität), dagegen die Studenten der PH realisieren den Stil einer sozial-gesellschaftlichen Aktivität. Ein sehr geringer Prozentsatz von Studenten diskutieren in der Freizeit über die in der Vorlesung oder in der Übung erörterten Probleme. Die Freizeit der Studenten ist auch frei von den Problemen, deren Lösung in dem didaktischen Unterricht erfolgt.